

Velsignet nytt år.

Vi lever i en utfordrende tid.

Alle tider er jo det.

Det er lett å si at ens egen tid er særlig utfordrende å leve i.

Jeg tror at ethvert menneske utfordres av sin tid. For det er en utfordring å ha fått liv.

Livet er jo **gitt oss** av ”**en Annen**”. Det er grunnleggende for oss alle.

Halldis Moren Vesaas har et nydelig dikt om sin bestefar John Svendsen Moren som hun har kalt ”**Goffa**”;

” Han var kårkall. Avsett? Til overs? I vegen? Ein gretten gubbe som ergra seg over alt ungfolket gjorde? Å nei: Ikkje han. Han var i sving tidleg og seint, åleine eller i ein arbeidsgjeng. Lett på foten, lett i skrotten, med gløgge auge og mangkunnige hender. Alt i kring seg visste han å nytte ut.”

Hun minnes sin farfar som tok imot livet, levde, og ga det videre til andre. Han var barnas yndling, også nabobarnas. Han hadde et fang til alle. Hun avslutter diktet med et visdomsord som godt kan lyde som oppfordring til oss;

” Alltid var han til stades for oss onga. Og alltid til stades med heile seg i sine mangfaldige gjeremål. Han levde i ei tid som var den rette for han. Eg trur han var ein lukkeleg mann ”

”Han levde i ei tid som var den rette for han ”

Slik er det for oss alle. Den tid som er nå, er vår. Det er den tid vi har fått. Vi må selv gjøre den til den rette tid for oss selv. Ikke ønske oss en annen tid.

Hvordan ta imot det liv vi får nå? Og hvordan gjøre tida til den rette?

De medmennesker vi lever sammen med, - har fått den samme tida som oss.

Svaret til Halldis Moren Vesaas ligger i hennes minner om ”Goffa”; Han tok imot de utfordringer og de medmennesker han var gitt til, - og som igjen var gitt til ham, - de sosiale og materielle kår han var født inn i. Så levde han i det, ” *Han var til stades med heile seg.*” Han brukte sine mange evner. Han var som en Espen Askeladd med de mange hjelpere som han inkluderte i livet sitt. Slik nådde han sitt mål i livet; ” *Denne tida er den rette for meg. Eg er ein lukkeleg mann.*”

Alle er vi skapere av eget liv, og liv omkring oss. Vi har så mange hjelpere rundt oss. Andre er og med på å skape livet vårt, riktignok på godt og vondt. Så det er ikke alltid hjelpere. Vi lever ikke alene. Vi er selv hjelpere for vår medmennesker. Det handler om å ha øyne for at slik er det;

” Å være menneske og et medmenneske. Tilstades i livet, i den tida ein har fått, med heile seg.”

Tidsanalyser er en vanskelig kunst, særlig å sammenligne tider.

Vi vet best hvordan det er å leve nå i vår tid. I forhold til andres tid, er vi avhengig av deres fortellinger, og vår evne til å forstå dem.

Hva er vår utfordring i forhold til Gud og mennesker?

Finnes det en virkningshistorie som er en følge av Guds nærvær i verden? Tidligere tider har nok hatt en sterkere bevissthet om at Gud virker gjennom mennesker, og ellers på ulikt vis i skaperverk og i historie. Om det var Gud eller ikke, kan vel være vanskelig å påstå. Men at menneskene handlet i Guds og Kristi navn, får vi et klart inntrykk av. At Gud og Kristus var ”attåt”, og at de tydelig i større grad var regnet med i det daglige enn tilfelle er nå for mange av oss, det er det vel ingen tvil om.

Vår tid er bla blitt kalt ”den sekulære tid”. Gud er blitt skjøvet ut, eller plassert inn i det private rom, i en usynlig sfære. Noen har kanskje ventet på at Gud på denne måten med tiden ”skulle gå over”. Men så ser vi nå at det motsatte er i ferd med å skje. Gud er kommet tilbake i det offentlige rom, og med uforminsket styrke, ja, sterkere enn på lenge. Og med langt flere uttrykk enn før. Vi lever i en ”postsekulær tid”, vil jeg påstå, ”ettersekulær”. Talen om Gud er her. Folk snakker om Gud langt mer enn på lenge. Og hva kan det skyldes? Sikkert at vi har fått kontakt med mennesker som har kommet til landet vårt hvor religionen øyensynlig betyr mer i hverdagen enn den har gjort hos oss. Men jeg tror og at mange har begynt å tvile på framskrittet, på tankens evne og menneskets evne til å mestre alt i tilværelsen. Det er og en økende engstelse for det ukontrollerbare klimaet. Jorda oppfører seg annerledes enn før. FN’s forskningspanels kommer med urovekkende meldinger som kan ligne på endetidsprofetier som virkelig går i oppfyllelse, dersom ikke noe drastisk blir gjort for å forhindre det fryktelige. Vi har fått kontakt med menneskehetens begrensning. Dette kan være forklaringer på at Gud etterspørres mer tydelig enn på lenge. Men det er opplagt flere.

Det er ikke enkelt å tro at Gud er nærværende i vår tid. Vi leter etter tegn på Guds nærvær.

Det er tegn på at Gud er her. En ”flik” av Gud kommer plutselig til syne. Men de tegn vi ser, er tvetydige. De kan tolkes i forskjellige retninger. Den tause, anonyme Gud fornemmer vi bak skaperverket i all sin skjønnhet, men og i all sin uforutsigbare voldsomhet.

Vi blir visst aldri ferdige med å befatte oss med spørsmålet om det finnes en gud. Også i vår tid trenger vi de synlige tegn på muligheten for at det fins en gud. Gud har gitt seg til kjenne, i Kristus. En helt annerledes Gud, som uroer oss med sitt nærvær. Han trer inn i historien, - stiller seg inn i køen av helt alminnelige mennesker og venter på å bli døpt av Johannes, slik vi hørte det sist søndag. Slik går Gud inn og menger seg med folk flest, glir inn i mengden. Så må vi lete og lytte etter ham, for å få øye på ham. Han skjuler seg blant oss, - er nærmest de aller minste, - de av oss som kjenner seg som liten i livet. Og det kan noen og hver av oss kjenne på rett som det er. Vi leter etter tegn og påminnelser. Vi er på leting etter ”**det hellige i livet**”

Ingen gang utfordres vi av det, som når vi står overfor et medmenneske. Det hviler en hellighet over ethvert menneske, - gitt av en annen. Vi mennesker, når vi møtes, er den sterkeste utfordringen på at det finnes en Gud. Medmennesker som er levende, gitt livsånde, - som tenker, føler, taler, synger, elsker, hater, er likegyldige, varme, barmhjertige, tillitsfulle, åpne, har øyne som ser. For i møtet med hverandre stilles vi overfor et krav om hvordan vi tar imot hverandre. Et krav stilt av en som er større enn oss. Det er ”**en Annen**” som står sammen med oss når vi møtes.

”Men Guds Ånd svevet over vannet” fortelles det i den 3. første setningen på Bibelens første blad. Livspusten. Livsånden. Han gjør oss til mennesker, til noe langt annet enn jord og mold. Han blåste livsånden i oss. Vi har fått guds pust blåst inn i livet; ”gjort hellige – og ukrenkelige”

Den hellige Ånd er i, omkring oss og mellom oss. Levende tilstede fra Gud som livspust i verden. Det er for meg utfordrende. Den hellige Ånd bærer med seg minnet om Kristi nærvær i det vi møter hverandre. Frans av Assisi sa at han så Kristus bak øynene til det medmennesket han møtte. Den tyske teologen Jurgen Moltmann fokuserer på **nådens invasjon** i verden ved Kristus ved Den Hellige Ånd. Ikke bare gjennom kirka og nådemidlene. Men i hele verden og i skaperverket. Han kaller Ånden for skaper, som virker aktivt i møtet mellom mennesker, skaperverk, økosystemer. Han sier at Åndens nærvær og gjerning i verden skal åpne den døptes øyne, ører og sanser for det som skjer i hverdagen, i omgivelser og skaperverk. Gud er skjult tilstede. Men han er aktivt skapene av liv på jorda. Han har tatt bolig i og mellom oss. Dette er en spennende måte å lete etter spor av Gud på.

Kan vi si noe om hva som preger vår tid her hos oss?

Lever vi i **En infantil tid**?

Hva mener jeg med det?

Lever vi på barnets umodne måte? For barnet vil ha alt med det samme. Må ha øyeblikkelig behovstilfredsstillelse. Og det skal barnet i stor grad få lov til å ha. Men voksne mennesker skal sette gode grenser for barnet. Men hva når vi voksne har samme adferden? For vi kan fornemme det. Må ha alt øyeblikkelig.

Men den voksne må kunne vente, gi avkall på, gjøre valg mellom ulike alternativer, ha kunnskap og kjennskap til grenser. Vite når det er den rette tid.

Men det er og slik, at når vi ser noe, og får lyst på det, så går vi øyeblikkelig og skaffer oss det, også når det gjelder å utlevere de dypeste relasjonene i livet vårt. Og det uten tanke på om vi må vente og se om det er lurt for oss selv og andre?

Vi er så rike i dag, - at ser vi noe i en annonse, i en butikk, på gata, så kan vi gå og få det på minuttet. Og det gjør vi og.

Slik lever vi på en måte grenseløst.

Dette er selvsagt malt med en altfor grov pensel. Men vi fornemmer sannheten i det likevel?

Hva gjør dette med oss? Vi blir spredd. Diabolos på gresk. Han som sprer betyr ordet djevel. ” ”Goffa” var til stades med heile seg.” Det er ikke min opplevelse av mitt liv innimellom.

Vi får mye av alt. Etter hvert blir det forferdelig mye å holde styr på.

Mange lengter etter et enklere liv.

Dette er ikke noe nytt budskap.

Hvordan hjelpe hverandre med et enklere liv? Velge bort, - satse på noe: Men da må vi og våge å miste noe, ikke få med oss alt. Det er jo angsten som river i mange unge i dag som har SMS og Facebook på hele døgnet, av frykt for å ikke få med seg alt, eller at de skal bli valgt bort.

For når vi har alt, og ikke evner å velge bort noe, så har vi mistet evnen til **lidenskap**. Å ha en hobby, en spesiell interesse, er å ha en lidenskap. ” Det går ikke an å være morr (pølse) på hvert et fat” sier vi her i Trøndelag. Vi må ikke dele oss opp over alt.

Lidenskapen har den evnen, at den holder oss fast i det som betyr noe for oss.

Hva med å velge bort bare en” ting”, - dette året – for så å gi mer av den tiden til noe som er viktigere for deg?

Fattigdom i Norge

Men nå vet jeg at dette ikke er alles situasjon i landet vårt. Et økende antall mennesker kan ikke velge slik jeg har beskrevet ovenfor. Det meldes om at vi ikke har et ubetydelig fattigdomsproblem også her hos oss. Forskjellen mellom fattig og rik er økende. Ikke minst de som opplever fattigdom på egen kropp, kjenner smerten enda dypere når forskjellen er så synlig, også ut i det offentlige rom. Dette er uverdige. Det er lett å tenke at fattigdom her i landet er selvforskyldt. Det er ubarmhjertig og usant. Et land og et folk

som har som bærende grunnverdi likhet og solidaritet, kan ikke leve med slike forskjeller mellom mennesker materielt sett.

Dette leder meg over til et neste hovedpunkt som gjelder barn:

Barn og unge

For mange barn er rammet av denne fattigdommen, og får ikke oppleve det som andre barn får oppleve. De blir utenfor fellesskapet med venner på mange vis.

Barnet, og de unge vil stå i sentrum for oppmerksomheten for Nidaros bispedømme i 2011. Dette vil vi gjøre i samarbeid med flere gode og sentrale samarbeidspartnere i Trøndelag. Det vil vi komme tilbake til senere.

” Barn lider i stillhet under systemsvikt” sier barneombud Reidar Hjermann. Det er vesentlige mangler i sikkerhetsnettene rundt barn. Barn opplever mobbing, seksuelle overgrep, omsorgssvikt. Sikkerhetsnettene bør bestå av alle, fra skole og barnevern til bestemor og venner av familien sier Hjermann. Vi må få øyne for barna igjen? Også de som ikke er våre egne. Hvilket håp får ikke det barn som merker at en voksen bryr seg, som ser og tar ansvar når noe står på? Også at en voksen hilser og sier hei til naboungen når en går forbi! Det ligger et enormt sterkt håp i at et voksent medmenneske bryr seg.

Halldis Moren Vesaas sa om han Goffa ” *Alltid var han til stades for oss onga. Alltid til stades med heile seg.* ” Hva var ikke han, - også for ”nabo-ongan”? Han brydde seg tydeligvis- ikke som kontrollør, men ved å inkludere i alt det rare og spennende han kunne med heile seg. Dette er en utfordring for oss som voksne, - som medmennesker for barna, også andres barn.

Det er enormt hva mange investerer i sine barn i dag. Det hører så absolutt også med her. Det er en utbredt hente- og bringe-tjeneste fra sted til sted fra aktivitet til aktivitet, for at barna skal få best mulig, og mest mulig med seg i oppveksten. Mange gjør en betydelig frivillig innsats i menighet og idrettslag, skolekorps og andre tiltak i lokalsamfunnet, for at barn og unge få leve og utvikle seg som ”likandes” mennesker og medmennesker. I alt dette utfordres vi til å gjennomtenke grunnleggende verdier som handler om respekt for de grenser alt liv må ha for å kunne leve godt. Vi lever i et grenseløst samfunn i meget vid forstand hvor refleksjonen omkring grensenes nødvendighet, og hva det betyr av utfordringer, må løftes fram på nytt og på nytt.

Grensene må gås opp kontinuerlig, og bevisstgjøres. Ethvert liv har «en urørighetssone» sier den danske etikeren Knud Løgstrup. Ethvert menneske er gitt «en sone rundt sitt liv» som er ukrenkelig. Det gjelder fra det minste barnet til den eldste blant oss, som har stort omsorgsbehov, og det gjelder jorda, med vann, luft, planter og dyr.

Det handler om motkrefter, som peker på barmhjertighet og nærvær i forhold til alt liv. Filosofen Arne Ness sa: ” Du må gå nært, - det er kvalitet i det å gå tett inn på livet; bøye seg ned til mauren, blomsten, stryke med handa over den blankskurte bergnabben.

Klima

Klimaengasjementet sliter. København-møtet i desember i 2009 ble en skuffelse. Cancun ble bedre, hevdes det.

Kirka må være levende opptatt av, og heve røsten konstant i klimadebatten. Den må ikke avblåses pga en kald vinter. Uansett vær, så skjer det skjer dramatiske endringer i klodens klimasystem med store konsekvenser for mange. Etter all sannsynlighet er dette en konsekvens av vårt energiforbruk og våre energikilder.

For kirken er dette et tema på flere plan.

Skaperverket har sine grenser, sin "urørlighetssone" som vi stadig har krenket. Vi har et veritabelt overforbruk. Vi har et forbruk som fordrer 3 kloder dersom alle på jorden levde som oss, blir det sagt.

Den store utfordring består i å komme fram til felles forståelse av krisen. Slik er det alltid. Først når det skjer, har en håp om at noe begynner å hende av virkelig forandring. Men før så skjer, så må vi ha tillit til at det å begynne i det små, gir mening. Vi må motivere oss selv til å gå foran, gjøre de små forandringer.

Det handler om motkrefter, - som våger å lytte til ropet fra en såret jord.

Pilegrimen

Vi lever ved en av Europas store pilegrimsmål. Her står vi foran spennende utfordringer de nærmeste år. Pilegrimsgården er en gave til oss som ikke minst min forgjenger biskop Finn Wagle var sterkt engasjert i. I løpet av året har St. Olavsveien blitt en del av de Europeiske kulturveier i regi av Europarådet. Dette er av stor betydning for Trondheim, og Nidaros domkirke som endelig pilegrimsmål, og som plasserer oss i samme veinett som bla Santiago Compostella i Spania. En stor takk til lederen for Nidaros pilegrimsgård, Berit Lånke som har vært våken og sett denne muligheten sammen med andre, - men også til Sør- Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune som har vært særdeles viktige samarbeidspartnere i dette viktige arbeidet, som egentlig er litt av et gjennombrudd for vår pilegrimsvei.

Dette leder meg over til å uttrykke glede over at også arbeidet med et midlertidig Nasjonalt pilegrimssenter, lagt til Trondheim, også er i gang. 2011 vil vise hva dette blir til. Nidaros biskop og bispedømmeråd vil legge stor vekt på å delta aktivt i denne nyetableringen. Dette vil ytterligere gi pilegrimsarbeidet en solid forankring til Trondheim. I Nidaros bispedømme vil vi legge vekt på at pilegrimsarbeidet skal vokse fram i lokalmennighetene. Det er derfra pilegrimsarbeidet må starte dersom vi ønsker at mange skal oppdage hva pilegrimsvandring betyr som livsutfoldelse.

Det handler om motkrefter – å gå pilegrim skaper motkraft.

Preses i Den norske kirke

Den store kirkehistoriske begivenhet i 2010 var nok Stortingsvedtaket om at Preses for Den norske kirke skal ha Nidaros og Trondheim som utgangspunkt for sin tjeneste. Nidaros domkirke er en enorm kilde til inspirasjon for den som skal stå, kanskje aller mest sentralt, i den kirkelige tjeneste her hos oss. Den norske kirke er en folkekirke med nær 4 millioner medlemmer. Det er en stor utfordring å kommunisere med det enkelte medlem i en så stor folkekirke. Dette må gjøres fra et sted som alle forbinder med åndelighet og spiritualitet på vegne av oss alle. Nidarosdomen er det eneste sted dette kan skje fra. Derfor har den nye Preses fått sin Bispestol i denne Kristkirken.

Vi står foran en stor endring i vår kirkeordning i 2012 – 14. Jeg vil være opptatt av hvordan denne ordningen vil ivareta det enkelte kirkemedlems plass og stilling, slik at det ikke blir en kirke som ivaretar spesielle meningers interesser, men at det blir rom for nok for alle som søker Jesus Kristus, han som ga rom for alle som kom til ham. De kom jo rett og slett bare for at Han skulle røre ved dem, berøre barna deres. Og det var nok. Hvordan lage en kirkeordning som ivaretar et slikt perspektiv?

Preses til Nidaros er viktig for folkekirka. Preses i Nidaros er en vesentlig faktor som motkraft til sentraliseringsmakt som også Den norske kirke kan være preget av. Det er uvant at noe blir styrt fra andre steder enn i Oslo. Preses vil herfra få med seg en kirkevirkelighet som er annerledes enn sørpå, og som vil være et nødvendig korrektiv til det bildet som kan dannes av kirka i de sentrale kirkeorganer i hovedstaden.

En stor takk til ordfører Rita Ottervik som sammen med mange politiske aktører la grunnen gjennom politisk arbeid at preses i Den norske kirke kom til Trondheim. Nå er vi over i neste fase. Preses skal forankres og få en god og meningsfull tjeneste i Trondheim og Nidaros. Jeg skal gjøre mitt ytterste for at preses får en god inngang i Nidaros bispedømme, som preses sin nærmeste kollega. For nå blir det 2 biskoper i Nidaros bispedømme. Det er selvsagt spesielt. Preses har tilsyn med Nidaros domprosti. Nidaros biskop med resten av Nidaros bispedømme. Nidaros domkirke skal vi ha i fellesskap. Det blir utfordrende, men først og fremst givende.

Det er viktig nå at mange praktiske forhold legges godt til rette. Også det er en vesentlig faktor for en god og varig forankring av preses i Nidaros. Preses må få synlige ytre tegn på, ut over Nidaros domkirke, at presesembetet er lagt hit. Da handler det først og fremst om at preses får plass med kontorer og representasjonslokaler i **de historiske delene** av Erkebispegården. (Nidaros biskop holder til i den nye delen av Erkebispegården) For at dette kan skje, må en være villig til å skaffe nødvendig rom for dette innenfor Erkebispegårdsanlegget.

Vi er mange her klar for å ønske den nye preses hjertelig velkommen, og vi vil gjøre alt vi kan for at preses skal oppleve at Nidaros domkirke og vi som lever her, blir en umistelig del av preses sin åndelige identitet og selvforståelse i utøvelsen av sitt embete.

Kirka betyr mye for folk i Nidaros

Når noe står på i livet, vet folk hvor de skal gå, for å hente kraft og trøst når livet er tungt, - og når en har noe å glede seg over i livet. De søker til kirka si. Kirka har stor troverdighet her. Det viste en nylig brukerundersøkelse fra sist høst, hvor kirka skårer svært høyt. Da handler det om lokalmenigheten; om presten, kateketen, organisten, kirketjeneren, diakonen, kirkevergen, trosopplæreren, kontorsekretæren. Her skapes den bærekraftige tiltroen og tilhørigheten til kirka. ”Når presten banker på døra i bygda eller i bydelen, så åpner folk opp. Det sier mye om hva kirka betyr”. Takk til alle dere som daglig står i denne tjenesten i menighetene i bispedømmet.

Takk

Nå en særlig takk til dere mine nærmeste medarbeidere. Først til dere 12 prostene, til prost Tora Samset som har vært fung. biskop i mitt fravær. Men også takk til fung.domprost Ragnhild Jepsen som i en lang vakanse i domprostembetet har tatt en stort ansvar i Nidaros domkirke. En særlig takk til alle dere ansatte ved Nidaros bispedømmekontor med stiftsdir. Kristian Stendahl i ledelsen. Jeg er svært takknemlig for å tilhøre et slikt kompetent og ansvarsbevisst fellesskap. Takk også til Nidaros bispedømmeråd, idag ved nestleder Solveig Bratseth for godt og tillitsfullt arbeidsfellesskap.

Til sist en takk til Gud;

For hva annet kan vi si, enn det Paulus uttaler i Rom. 8.31 – 32, 38 - 39:

” Hva skal vi si til dette? Er Gud for oss, hvem er da imot oss? Han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga han for oss alle, kan han gjøre noe annet enn å gi oss alt med ham? For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som kommer, eller noen makt, verken det som er i det høye eller i det dype, eller noen annen skapning, skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus vår Herre”. Amen